

OLYGOHLARDA PEDAGIGIK INNOVATSIYALARDAN FOYDALANISHNING METODOLOGIK JIHLARI

Boltayeva Sitora Mirdjonovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'q'ituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10851812>

ARTICLE INFO

Received: 17th March 2024

Accepted: 19th March 2024

Published: 22nd March 2024

KEYWORDS

*o'qituvchi, innovatsion
texnologiyalar, o'quv jarayoni,
o'qituvchining innovatsion
faoliyatga tayyorligi.*

ABSTRACT

Maqolada o'qituvchilarning ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanishga tayyorgarligini rivojlantirish jarayoni ko'rib chiqiladi. O'qituvchilarning innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorligi deganda, pedagogik faoliyatga motivatsion va qadriyatga asoslangan munosabatning mavjudligi, pedagogik maqsadlarni amalga oshirishning samarali usullari va vositalariga ega bo'lish bilan tavsiflanadigan shaxsning alohida holati tushunilishi kerak. O'qituvchilarning ijodiy faoliyat va mulohaza yuritish qobiliyati sifatida. Bu faol professional pozitsiyaning asosi bo'lib, samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

1. Kirish.

Bugungi kunda tadqiqotchilar va amaliyotchi o'qituvchilar tomonidan o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirish, ko'p bosqichli kadrlar tayyorlashni amalga oshirish orqali kasbiy ta'lim, jumladan, pedagogik ta'lim sifatini oshirish muammosiga katta e'tibor qaratilmoqda. . Zamonaviy tadqiqotlar, shuningdek, pedagogika universitetida o'qituvchilarni tayyorlash amaliyoti tahlili shuni ko'rsatdiki, ta'lim va tarbiya amaliyotida yangilanish va islohot tendentsiyalarining ustunligi va bitiruvchining tayyorgarligi o'rtasida bir qator qarama-qarshiliklar mavjud. ularni amalga oshirish uchun pedagogika universiteti; uslubiy yangiliklarni yaratish va ulardan amaliyotda foydalanish o'rtasida; Pedagogik hamjamiyatning o'qituvchi va tadqiqotchi rollarini birlashtirish va haqiqiy amaliy faoliyatda bunday integratsiya qilish imkoniyatlari masalasi bo'yicha konventsiyasi o'rtasida.[8]

2. Adabiyotlar sharhi

Maqolaning asosiy materialining taqdimoti. "Innovatsiya" so'zi ingliz tilidan olingan bo'lib, uning ildizi tom ma'noda "yangi narsa, qandaydir o'zgarish" degan ma'noni anglatadi. Shu munosabat bilan, keng ma'noda innovatsiya deganda eskirgan narsani yangi narsa bilan almashtirish tushuniladi, bu har qanday sohada, shu jumladan ijtimoiy sohada tub o'zgarishlarga olib keladi. [2]. "Innovatsiyalar", shu jumladan ta'limdagi metodologiya va mafkuraning ba'zi jihatlari V.A. asarlarida muhokama qilingan. Adolf, K. Angelovskiy, V.I. Zagvyazinskiy, V.A. Slastenina, A.V. Xutorskogo, I.I. Tsyrukuna, T.I. Shamova, N.F. Yusufbekova va

boshqalar. Hozirgi kunda innovatsiya tushunchasi ta'lim va boshqaruv tezaurida mustahkam o'rin olgan.

3. Tahlil va natijalar

Texnik va texnologik, ijtimoiy-iqtisodiy, tashkiliy va boshqaruv kabi yangiliklar mavjud. Ijtimoiy amaliyotda innovatsiyaning turli kichik tiplari ajratiladi, ulardan biri pedagogik innovatsiyadir.

Pedagogik innovatsiya deganda pedagogik amaliyotdagi yangilik va yangilik tushuniladi, bu pedagogik tizimni va umuman ushbu pedagogik tizimning ishlashini va uning elementlarini takomillashtirish, shuningdek, pedagogik jarayonning barcha tarkibiy qismlariga foydali ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu ta'rif yagona emas, bundan tashqari, pedagogik innovatsiyalar sifatida quyidagilar tushuniladi:

- ilgari amalga oshirilmagan o'zgarishlarni takomillashtirish va joriy etish jarayoni;
- yangi elementlarni kiritish jarayoni;
- zamonaviy ijodiy g'oyalardan foydalanish;
- barqaror o'qituvchilik faoliyatiga yangi qirralar olib keladigan turli xil yangi g'oyalar, usullar, o'zgarishlar.

Innovatsiya tushunchasi innovatsiya yoki innovatsiya kabi sinonimik tuzilmalarga ega. Biroq, mutaxassislar ijodkorlik va innovatsiya tushunchalarini farqlaydilar. Ijodkorlik ijodiy yondashuv bilan bevosita bog'liq bo'lib, eskisini o'zgartirishni nazarda tutganiga qaramay, ijodiy tarkibiy qismni o'z ichiga olishi bilan birga, innovatsiya ijodiy g'oyalarni nafaqat nazariy jihatdan ko'rib chiqishni, balki amalda amalga oshirishni nazarda tutadi.

Zamonaviy ilm-fan innovatsiyalarni tushunishning bir necha yondashuvlarini aniqlaydi. Keling, rus fanida paydo bo'lgan uchta asosiy yondashuvni ko'rib chiqaylik.

Birinchi yondashuv pedagogik innovatsiyalarni innovatsiya uchun asos deb hisoblaydi, yondashuv asoschilari N.V. Bordovskaya, A.A. Rean [1] va boshqalar. Bu jihatda innovatsiya qanchalik samarali ekanligini baholashning muhim mezoni uning ta'lim natijasiga qanday ta'sir qilganligidir. Innovatsiyalar ta'lim jarayonidagi ijobiy o'zgarishlarga ham, salbiy uzrlarga ham olib kelishi mumkin. Bunday yondashuvda innovatsiya deganda innovatsiyalarning har xil turlari tushunilishi kerak.

V.A. Slastenin va L.S. Podimova [5] mahalliy pedagogika fanida innovatsiya tushunchasini tushunishga quyidagi yondashuv vakillaridir. Ushbu yondashuv nuqtai nazaridan innovatsiyani ta'lim va ta'limning turli elementlariga, shuningdek, o'qituvchi va uning talabalari yoki o'quvchilari o'rtasidagi o'zaro ta'sir jarayoniga innovatsiyalarni kiritish deb hisoblash kerak.

T.I. Shamova, P.I. Tretyakov [7] hech qanday yangilikni yangilik deb hisoblashga rozi emas. Innovatsiyani faqat ta'lim jarayonini tashkil etish va uning mazmuniga nimadir kiritadigan yangilik deb atash mumkin. Shu nuqtai nazardan, innovatsiya ixtiroga o'xshaydi, bu ijodkorlik va ijodkorlikni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv nuqtai nazaridan innovatsiya evolyutsion jarayonni nazarda tutadi.

Mahalliy pedagogika fanida innovatsiya tushunchasining bir qator umumiy qabul qilingan talqinlari mavjud. N.B. Pugacheva ushbu ta'riflarni birlashtirib, innovatsiya atamasining quyidagi muhim xususiyatlarini aniqladi.

Ta'lim innovatsiyalari deganda biz ta'limning maqsadi va jarayonidagi innovatsiyalarni nazarda tutamiz. Bu uning mazmuni va tashkil etilishidagi o'zgarishlarni ham o'z ichiga oladi.

Innovatsion faoliyatning navbatdagi muhim xususiyati uning innovatsion jarayonlarni joriy etishga qaratilganligidir.

Innovatsiyaning maqsadi ta'lim jarayonini optimallashtirish va takomillashtirishdir. Ta'lim sohasidagi innovatsion jarayon tufayli ta'lim amaliyotining o'zi ijobiy tomonga o'zgarishi va ta'lim tizimlari takomillashtirilishi kerak, bularning barchasi innovatsiyalarni joriy etish tufayli sodir bo'ladi.

Keling, innovatsion jarayonning mantig'ini qisqacha ko'rib chiqaylik. Bu ta'lim tizimini modernizatsiya va optimallashtirish g'oyasiga bo'ysunadi. Shuningdek, innovatsion jarayon mantig'i ta'lim tizimining qanday yangilanishini aks ettiradi [3].

Innovatsiya yo'li bir necha muhim bosqichlarni o'z ichiga oladi. Bu, birinchi navbatda, asosiy g'oyani shakllantirish va targ'ib qilishdir. Keyingi qadam innovatsion loyihani ishlab chiqishdir. Keyingi muhim bosqich - bu yangilikni tekshirish. Keyinchalik, yangilik kiritiladi va moslashtiriladi. Nihoyat, yangilik tarqaladi va muntazamlashtirish bosqichidan o'tadi.

Innovatsion jarayonlar ta'limning asosiy qonuniyatlari doirasida shakllanadi [4]. Keling, eng muhim naqshlarni sanab o'tamiz:

- tizimli (masalan, o'rganish va o'qitish jarayoni);
- tizimli (dars turi uning maqsadi bilan bog'liq);
- evolyutsion (ta'lim jarayoni rivojlanish jarayonida o'zgaradi);
- funktsional;
- axborot (ta'lim jamiyatning madaniyati va axborot rivojlanishiga bog'liq).

Innovatsiyalarni tasniflash uchun asos sifatida turli sabablar, masalan, ularning yo'nalishi, manbalari, mahsuldorligi va yangiligi bo'yicha olinadi.

N.V. Bordovskaya [1], A.A. Rean, P.I. va boshqalar [7] to'rtta asosni ajratib ko'rsatadilar.

Birinchi tasnifning asosi - qamrov. Innovatsiyalarning uch turi mavjud: kompleks (butun ta'lim muassasasini qamrab olgan); ular bir-biriga bog'langan. Yagona va mahalliy (innovatsiyalar bir-biri bilan bog'liq emas).

Ikkinchi asos - yangilik va pedagogik jarayon o'rtasidagi munosabatlar: ta'lim mazmuni va maqsadlarida yangilik. Innovatsiyalarning keyingi turi usullar, texnikalar, vositalar va texnologiyalarda. Uchinchi tur - ta'limni tashkil etishda, ma'muriy faoliyatda va o'qituvchilar va bolalar faoliyatida.

Uchinchi tasnif potentsial imkoniyatlarga asoslanib, radikal va kombinatsion innovatsiyalarni ajratib turadi.

To'rtinchi tasnif innovatsiyaning oldingi tajriba bilan bog'liqligiga asoslanadi. Shu nuqtai nazardan, quyidagilar ajralib turadi:

- innovatsiyalarni almashtirish; innovatsiyalarni bekor qilish;
- innovatsiyalarni ochish;
- o'tmishdagi samarali tajribaga asoslangan innovatsiyalar, - retro-kirishlar [7].

Innovatsiyalar tasnifini ko'rib chiqayotganda shuni ham ta'kidlash kerakki, innovatsiyalar ta'limning turli darajalariga va ta'lim tizimiga ta'sir qilishi mumkin. Va agar biz eng yuqori darajadagi innovatsiyalar haqida gapiradigan bo'lsak, unda ularning ajralib turadigan xususiyati shundaki, ular qandaydir tarzda butun pedagogik tizimni o'zgartiradilar.

Innovatsion joriy etishlarni tasniflash uchun asoslardan biri innovatsiya belgisi bo'lishi mumkin. Shunday qilib, faoliyat turiga ko'ra, pedagogik jarayondagi yangiliklar - pedagogik innovatsiyalar va boshqaruvdagi innovatsiyalar - boshqaruv innovatsiyalari farqlanadi.

Pedagogik sohaga kiritilgan innovatsion o'zgarishlarning xususiyatiga ko'ra modifikatsiya qiluvchi, kombinatsion va radikal innovatsiyalar ajratiladi. Joriy qilinayotgan innovatsiyalar ko'lami uchtasini ajratib ko'rsatish imkonini beradi

Innovatsiyalar masalasi innovatsiya turlarini aniqlashning yana bir asosidir. Muammoga qarab, quyidagilar mavjud:

- butun ta'lim muassasasiga o'zgartirishlar kirituvchi innovatsiyalar, masalan, ta'lim muassasasida kontseptual g'oyalarga asoslangan qandaydir tizimni yaratishni nazarda tutadi;
- ta'lim jarayonining yangi shakllari, texnologiyalari va usullarini ishlab chiqishni nazarda tutuvchi innovatsiyalar;
- ta'lim mazmuni va tuzilishidagi o'zgarishlarni nazarda tutuvchi innovatsiyalar;
- ta'lim jarayonini boshqarish tizimidagi o'zgarishlarni nazarda tutuvchi innovatsiyalar.

Innovatsiyalarni amalga oshirish (tatbiq etish) sohasiga ko'ra innovatsiyalarning bir nechta turlari ajratiladi: ta'lim mazmunidagi innovatsiyalar, o'qitish texnologiyalaridagi innovatsiyalar, ta'lim sohasidagi innovatsiyalar, pedagogik o'zaro ta'sir ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar sohasidagi innovatsiyalar. ; pedagogik vositalar tizimida va boshqalar.

Innovatsiyalar manbasiga qarab, innovatsiyalarning ikki turi mavjud:

- ichki innovatsiyalar bir ta'lim tizimi doirasida innovatsiyalarni ishlab chiqishni nazarda tutadi;
- tashqi innovatsiyalar ta'lim tizimidan tashqarida ishlab chiqiladi.

Innovatsiyalar o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi. Har bir yangilik ortida aniq bir ustozning shaxsiyati turadi. Shu munosabat bilan o'qituvchilarning pedagogik ijodkorlikka intilishi va imkoniyati bo'lishi uchun sharoit yaratish kerak; Buning uchun; o'qitish va tarbiyalashning shakl va usullarini takomillashtirish. Shuningdek, ta'lim mazmunini tanlash imkoniyatini ta'minlash kerak.

Shuningdek, innovatsion faoliyat o'qituvchi uchun noaniq bo'lgan jihatni ham ta'kidlash kerak. Bir tomondan, pedagogik ijodkorlik o'qituvchining kasbiy rivojlanishiga foydali ta'sir ko'rsatadi, chunki u yangi pedagogik tajriba orttirish va yangi texnologiyalarni o'zlashtirish imkoniyatiga ega. Boshqa tomondan, innovatsion faoliyat ham professional inqirozning paydo bo'lishiga yordam berishi mumkin, chunki u uni amalga oshirish jarayonida qiyinchiliklar bilan bevosita bog'liq.

Pedagogik amaliyotdagi boshqa faoliyat singari, innovatsion faoliyat ham turli shakllarda amalga oshirilishi mumkin bo'lgan malakali rahbarlikni talab qiladi. Biroq, innovatsion etakchilik tamoyillariga rioya qilish muhim va eng muhim tamoyillardan biri qo'llab-quvvatlashdir. O'qituvchini qo'llab-quvvatlash turli xil vositalar va usullar bilan ta'minlanishi mumkin va moddiy bo'lishi mumkin, masalan, bonuslar shaklida va ta'lim, masalan, o'qituvchining turli seminarlarda ishtirok etishini ta'minlash.

O'qituvchilar uchun innovatsion faoliyatni rag'batlantirishning eng muhim jihati o'qituvchilarning o'z o'qitish faoliyatining xususiyatlarini aks ettirish va tushunishdir.

Pedagogik kadrlar malakasini oshirishning uzluksiz xarakterini ta'minlovchi eng muhim omillar quyidagilardir: innovatsion faoliyatga psixologik tayyorlik, bu fikrlash-tahliliy va faoliyat-amaliy sohada ko'nikma va malakalarning yetarli darajada rivojlanishida namoyon bo'ladi; kasbiy pedagogik ta'limni uzluksiz kasbiy o'sishga yo'naltirish.

O'qituvchining innovatsion faoliyatni amalga oshirishga tayyorligi o'qituvchining shaxsiy va maxsus fazilatlarini rivojlantirishning zarur darajasini nazarda tutadi.

Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quv jarayonida individual metodik tizimni muvaffaqiyatli takomillashtiradigan o'qituvchilar, umuman olganda, quyidagi shaxsiy fazilatlariga ega: fikrlashning ijodiy uslubi, fikrlashning harakatchanligi, aniqlik va tizimli fikrlash, asosiy narsani ajratib ko'rsatish qobiliyati, mutanosiblik hissi, mavjudligi xushmuomalalik, ijodiy fikrlash qobiliyati, yangi narsalarga tayyorlik, bag'rikenglik, aloqa o'rnatish va aloqa o'rnatish istagi, muloqotga tayyorlik.

Innovatsion faoliyatni amalga oshirishda muvaffaqiyatga erishishning muhim sharti o'qituvchida yangi qarorlar qabul qilish qobiliyati, tavakkal qilishga tayyorlik, ziddiyatli vaziyatlarni hal qilishga intilish, innovatsion qiyinchiliklarni engib o'tishga tayyorlik kabi bir qator ko'nikmalarning mavjudligi hisoblanadi.

Innovatsion o'qituvchilar tajribasiga asoslanib, shuni aytishimiz mumkinki, innovatsion g'oyalar turli manbalarga ega bo'lishi mumkin:

- bu o'qituvchining hayotida sodir bo'lgan kutilmagan hodisalar bo'lishi mumkin (bu qiyinchiliklar, xatolar va hatto muvaffaqiyatsizliklar bo'lishi mumkin);
- o'qituvchilik amaliyotida yuzaga keladigan turli xil nomuvofiqliklarni bartaraf etish istagi;
- o'qituvchining o'quv jarayonini takomillashtirish istagi;
- yangi ta'lim modellarining paydo bo'lishi;
- talabalar va o'qituvchilarning o'zlari tomonidan paydo bo'ladigan yangi qadriyatlar;
- ta'limga yangi bilimlar, tushunchalar yoki yondashuvlarning paydo bo'lishi.

Innovatsion faoliyatning quyidagi o'ziga xos xususiyatlari aniqlanadi. Birinchidan, bu maqsad va vazifalardagi o'ziga xoslik va yangilik; keyin, chuqur mazmun jihati; pedagogik muammolarni hal qilish uchun allaqachon ma'lum yoki yangi usullarni qo'llashga o'ziga xos yondashuv; kasbga o'z hissasini o'zgartirish, rivojlantirish va yaxshilash istagi.

Keling, o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalardan foydalanishga tayyorgarligining har bir darajasiga qisqacha tavsif beraylik. Tayyorgarlikning past darajasi shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilar, garchi ular innovatsion faoliyat haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsalar ham, zarur bilim, ko'nikma va ko'nikmalarga ega bo'lsalar ham, ular soni bo'yicha passiv va hamma narsadan ehtiyotkor bo'lishadi. pedagogik faoliyatdagi yangiliklarga. Ularning ijodkorlik darajasi, ijodiy salohiyati past. Ular o'z-o'zini rivojlantirish va o'z-o'zini yaxshilash istagini ko'rsatmaydi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalardan foydalanishga tayyorligi past bo'lgan o'qituvchilar ham har doim ham o'z faoliyatini yetarli darajada adekvatlik darajasida baholayvermaydi.

Innovatsion texnologiyalardan foydalanishga etarlicha tayyor bo'lgan o'qituvchilar innovatsion faoliyatning to'liq ahamiyatini tushunadilar; Ular tadqiqot faoliyatining nazariy asoslarini ma'lum darajada o'zlashtiradilar, ammo loyiha faoliyatini amalga oshirish ko'nikmalari kerakli darajada shakllantirilmagan. Ularning bilim va ko'nikmalari standart sharoitlarda namoyon bo'ladi. Innovatsiyalarga qiziqish barqaror emas; o'qituvchilar o'z-o'zini rivojlantirishga intiladi; lekin ular har doim ham o'z faoliyatini etarli darajada baholay olmaydilar.

Innovatsiyalarga yuqori darajada tayyor bo'lgan o'qituvchilar yuqori uslubiy madaniyatga ega, ular tadqiqot faoliyati nuqtai nazaridan zarur nazariy asoslarni o'zlashtirishga yordam beradigan zarur uslubiy bilimlarga ega. Innovatsiyalarga yuqori darajada tayyor bo'lgan o'qituvchilar o'zlarining pedagogik falsafasini shakllantirgan, ularning fikrlash uslubi

innovatsion, ular har bir yangilikni professional ravishda idrok etishga ochiq, shu bilan birga ular oqilona, realistik va mos ravishda pragmatikdir. O'qituvchilar ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirdilar va dizayn va modellashtirishga tayyor; ular faol va faol; o'z ijodiy qobiliyatlari va ijodkorligini ro'yobga chiqarishga tayyor; Ular loyiha faoliyatidan amaliy chiqish yo'lini izlaydilar, o'z-o'zini rivojlantirishga intilishadi, introspektsiyaga moyil va refleksiv qobiliyatlarni rivojlantiradilar.

4.Xulosa.

Yuqorida aytilganlarning barchasi bilan bog'liq holda, biz o'qituvchilarning innovatsion pedagogik faoliyatga tayyorligini shaxsning o'ziga xos holati deb tushunishimiz kerak, bu pedagogik faoliyatga motivatsion va qadriyatga asoslangan munosabatning mavjudligi, o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi bilan tavsiflanadi. pedagogik maqsadlarni amalga oshirishning samarali usullari va vositalari, shuningdek, o'qituvchilarning ijodiy faoliyat va mulohaza yuritish qobiliyati. Bu faol professional pozitsiyaning asosi bo'lib, samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

Innovatsion faoliyatga tayyorlik o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi va nazariy makonda emas, balki faqat faol o'qituvchilik amaliyoti paytida paydo bo'ladi. O'qituvchilarga tayyorgarlikning har bir darajasi - pastdan yuqorigacha - oldingi tajriba asosida shakllanadi, shuning uchun yuqori darajalar quyi bosqichlarda olingan tajribaga asoslanadi. Muayyan vaziyatda o'qituvchining qaysi darajada ekanligini tushunish uning salohiyatini rivojlantirish bo'yicha ish rejasini tuzishga imkon beradi.

Adabiyotlar:

1. Бордовская, Н.В., Реан, А.А. Педагогика: учебник для вузов / Н.В. Бордовская, А.А. Реан -СПб.: Питер, 2000. - 304 с.
2. Инновации в общеобразовательной школе. Методы обучения. Сборник научных трудов / Под ред. А.В. Хуторского. - М.: ГНУ ИСМО РАО, 2006. - 290 с.
3. Носова, Л.А. Исследование готовности педагогов дошкольного образования к инновационной деятельности в период модернизации образования в России / Л.А. Носова, Т.А. Павлова, // E-Scio. - 2019. - № 6 (33). - С. 396-403.
4. Сибэгатуллина, А.Р. Инновационная образовательная среда как фактор развития готовности педагогов к профессиональной деятельности / А.Р. Сибэгатуллина, Г.А. Степанова, // Вестник Академии энциклопедических наук. -2020. - № 1 (38). - С. 58-63.
5. Слостёнин, В.А. Педагогика. Инновационная деятельность / В.А. Слостёнин, Л.С. Подымова, - М.: «Магистр», 1997. - 221с.
6. Хуторской, А.В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика: Научное издание / А.В. Хуторской -М.: Изд-во УНЦ ДО, 2005. - 222 с.
7. Шамова, Т.И. Инновационные процессы в школе как содержательная основа её развития / Т.И. Шамова, А.Н. Малинина, Г.М. Тюлю. - М.: Новая школа, 1993.
8. <https://cyberleninka.ru/article/n/klklassifikatsiya-innovatsiy-v-pedagogike>